

Helse- og omsorgsdepartementet

Vår ref.:
BJDeres ref.:
[Navn]Dato:
12. oktober 2022

Innspill til stortingsmelding om helseberedskap

Tekna – Teknisk naturvitenskapelig forening er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 98 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder.

Tekna organiserer medlemmer som jobber i statlig og kommunal sektor innen områder knyttet til drift og utvikling av helse- og omsorgstjenester. I tillegg er flere av våre medlemmer ansatt i private virksomheter som leverer tjenester som er nødvendige for at stat og kommune skal kunne levere god helse og omsorg også i en krisesituasjon. Samlet sett er det mange som bidrar til at vi har en god nasjonal helseberedskap som sikrer vår evne til å verne liv og helse og yte nødvendige helse- og omsorgstjenester under kriser i fred og krig.

Tekna mener det er svært viktig å se helseberedskap i et bredt perspektiv. Tekna mener, som nevnt i høringsnotatet, at det både i forebygging og behandling er avgjørende med tilstrekkelig personell med rett kompetanse og tilgang til andre viktige innsatsfaktorer. Videre er vi helt enig i at endringer i det sikkerhetspolitiske landskapet med krig i Europa, klimaendringer, demokratisk tilbakegang, globalisering, nye sårbarheter som følge av økt digitalisering, demografiske endringer og urbanisering gir viktige rammer, også for arbeidet med helseberedskap. Covid-19-pandemien har avdekket internasjonale avhengigheter og at vi er mer sårbare enn vi trodde.

Tekna ønsker med dette bakteppet å gi innspill til regjeringens stortingsmelding om helseberedskap.

Samfunnskritiske områders betydning for helse- og omsorgssektoren

Overordnet all beredskap er det svært viktig å sikre samfunnskritiske områder som energi, vann, elektronisk kommunikasjon (ekom), digital infrastruktur, fysisk kommunikasjon, transportsystemer og matforsyning. Tekna mener man må ta

inn over seg at vår digitale verden og den svært krevende geopolitiske situasjon gjør at alle sektorområdene må gjøre sine risiko og sårbarhetsvurdering knyttet til utfall av disse funksjoner, i kortere eller lengre tid.

For at viktige ressurser finner hverandre i en krisesituasjon, på tvers av ansvarsområder og geografi, er det viktig å etablere gode samhandlingsarenaer og felles øvelser i worst case scenarier.

Hvor lenge kan vi holde helsevesenet gående hvis det blir behov for aggregater, og hvordan er helsevesenet stilt hvis også andre sektorer parallelt mister strømforsyningen? Hvordan er kapasitet i aggregater og har vi tenkt hvordan vi raskt kan sikre tilgang til mer kapasitet?

Har vi sikret drikkevannskildene våre på en god måte? Er det gjort en god vurdering av mulighetsrommet for at noen kan drive sabotasje på tilgang til rent og tilstrekkelig drikkevann gjennom cyberangrep?

Atomsprengning har dessverre fått en helt ny relevans i dagens situasjon med en krig tett på oss. En eventuell atomsprengning kan bety en direkte helsemessig konsekvens for menneskene. I tillegg kan den forårsake en kraftig elektromagnetisk puls (EMP) som kan skade eller ødelegge elektronisk utstyr. Helsevesenet og samfunnet for øvrig blir mer og mer avhengig av teknologi og digitale løsninger for å fungere som tiltenkt. Hva vil det bety hvis virksomhetene blir utsatt for kraftige elektromagnetiske pulser fra hendelser som atomsprengning, sterk elektromagnetisk stråling fra solstormer eller annen intensjonell elektromagnetisk stråling?

Har virksomhetene tatt en strukturert gjennomgang/analyse av sine systemer med tanke på å sikre at de viktigste systemene virker også etter at de har vært utsatt for slike fenomener? Hvordan håndteres det? Er det gjennomført større øvelser med omfattende utfall i slik kritisk infrastruktur? Er man trent til å møte disse utfordringene?

Hvor lang opptid kan man ha i vår digitale infrastruktur, våre ekomnett, og hvordan er det bygget redundans i våre systemer?

Disse svært viktige samfunnskritiske områdene er det av stor betydning at helsesektoren er kjent med og drillet til å forstå rekkevidden av.

Helhetlig håndtering lokalt krever godt tverrsektorielt samarbeid og at ressursene som utvikles kan ivareta flere oppgaver. Det krever også at stat, kommune, næringsliv og frivillige organisasjoner kan utfylle hverandre. Det bør også sies at enhver hendelse som blir av større karakter er helt avhengig av godt samspill mellom sektorer og fagmiljøer. Norge har ikke råd til at fagmiljøer forringes. Det tar lang tid å bygge slike miljøer opp, og kort tid å rive dem i stykker.

Internasjonale forpliktelser må hensyntas. Ulike etater har internasjonale partnere som driver med beredskap på forskjellig nivå (IAEA, EU, NATO, WHO, WMO og mange andre). Dette følger gjerne av traktater, konvensjoner og andre internasjonale dokumenter som Norge har ratifisert. Alle disse instansene forventer at Norge svarer ut forpliktelser jf. fagfelt i tillegg til å kunne håndtere en større hendelse, beskytte befolkningen osv. på en god måte.

Tekna ber regjeringen i meldingen redegjøre for hvordan nasjonal beredskap innen samfunnskritiske områder påvirker risikoen og sårbarheten i vår statlige og kommunale helse- og omsorgstjeneste og hvordan Norge best sikrer koordinering, kommunikasjon og samspill.

Nasjonal produksjon av medisinsk utstyr, testutstyr, legemidler og vaksiner

Tekna mener det er viktig at vi i Norge har kompetanse og kapasitet til å bistå med legemiddel- og vaksineproduksjon i en krisesituasjon. Dette er et område som er systematisk bygget ned, noe som svekker vår sårbarhet i en krisesituasjon. Det bør vurderes å etablere et felles nordisk samarbeid hvor vi bygger opp felles kapasitet innenfor utvalgte områder som er komplementære.

I en krisesituasjon er det viktig at vi har aktører som er i stand til å vri sin produksjon over på medisinsk utstyr, eksempelvis munnbind, testutstyr, håndsprit eller annet. Det er viktig at man kartlegger muligheten for å kunne mobilisere for slik nasjonal produksjon hvis vi skulle komme inn i en pandemisituasjon eller annet som tilsier knapphet på ressurser nasjonalt eller tilgang på ressurser gjennom import.

Tekna ber regjeringen igangsette et felles nordisk samarbeid knyttet til produksjon av utvalgte legemidler og vaksiner som en del av nasjonal beredskapsplan.

Det bør vurderes om det er behov for et nasjonalt senter for krise-, pandemi- og legemiddelberedskap.

Digital beredskap og IT-sikkerhet

Tekna viser til [Direktoratet for e-helse sitt høringsinnspill](#) til stortingsmeldingen og stiller oss bak det utfordringsbildet som er tegnet i dette innspillet. Det er særlig viktig at man evner å avklare rollefordeling mellom sektorene.

Tekna mener det kan være krevende å se sikkerhetsbildet samlet når det er de ulike sektordepartementenes ansvar å vurdere risikoer og sårbarheter i egen sektor. Helseområdet er underlagt ulike departementer.

Helsesektoren i Norge er digitalisert på alle nivåer, og kan bare i begrenset grad yte tjenester i normal drift eller ved krise uten tilgang til spesielle og ikke redundante tjenester. I tillegg til vanlige digitale tjenester, har helse egne infrastrukturer (helsenett), tjenester (katalog, autentisering, kjernejournal, e-resept, telemedisin, mv) og systemer (EPJ, PACS, Lab, mv). Mye av dette er samfunnskritisk, men har allikevel lav eller ukjent sårbarhet og sikkerhet. Det kan være lett å korrumpere data, tjenestetilgang eller kommunikasjon. Enkeltleverandøravhengighet, lukkede løsninger, høy kompleksitet og manglende standardisering gir vesentlig økt risiko for tjenestebortfall.

Tekna mener regjeringen i meldingen må redegjøre for samhandlingen mellom de ulike departementene og hvordan de vurderer det totale risiko- og sårbarhetsbildet.

Det er stort behov for mye avansert kompetanse i forvaltningen for å sikre videre utvikling og implementering av digitale løsninger. Tekna vil særlig legge vekt på sikkerheten i løsningene. Dette blir enda mer påkrevet når vi skal inn i de europeiske løsningene som kommer i nye forordninger, og viser spesielt til European Health Data Space (EHDS). Regjeringen har utarbeidet en egen strategi [Nasjonal strategi for digital sikkerhetskompetanse](#) for å møte det store kompetansegapet som er tydelig uttalt og det er bred enighet om innen IT-sikkerhet.

Tekna ber regjeringen i meldingen redegjøre for hvordan kompetanse innen helseområdet er fulgt opp gjennom denne strategien.

Digitale løsninger som prøvesvar, smitte-app og koronasertifikat

Når man velger å utvikle digitale løsninger for å kunne gi befolkningen best mulig bistand i en krisesituasjon, slik som prøvesvar, smittestopp-app og korona-sertifikat, er man helt avhengig av at befolkningen har tillit til de løsningene som skal tas i bruk. Det er derfor viktig at man søker å bygge på etablerte løsninger, som har vært gjennom grundig kvalitetskontroll og som oppleves som velfungerende og sikre løsninger. Det betyr at helsesektoren må lage løsninger for også å kunne fungere i krisesituasjoner. Ikke bare må personvern bygges inn i alle løsninger, men sikkerhet må også inn på utviklerstadiet.

Tekna viser til at det ble avdekket store utfordringer knyttet til manglende varslingsystem for smittesporing fra kommunene til sykehusene under pandemien og i forbindelse med utbruddet av apekopper i år. Dette må på plass i fremtiden.

Det er svært viktig med åpenhet og transparens for å mobilisere tilstrekkelig tillit i befolkningen til å ta i bruk løsningene hvis disse er nødvendige for å håndtere krisen.

Tekna ber regjeringen omtale hvordan forvaltningen skal utvikle, sikre og trygge digitale løsninger som vil gi høy tillit i befolkningen slik at løsningene tas i bruk.

Mobilisering av arbeidskraftressurser – teknologer og realister spiller en viktig rolle for beredskapen

Tekna mener regjeringen må ha et bredt blikk på hvilke yrkesgrupper som trengs for å møte utfordringene i helse- og omsorgstjenesten på kort og lang sikt. Det er svært viktig å ikke kun se hen til de yrkesgruppene som defineres inn under helsepersonell-lovgivningen. Det er en rekke ansatte med spesialisert kompetanse innen teknologi, digitalisering og naturvitenskap, ansatte som representerer sammensatt kompetanse som er nødvendig for å forbedre og effektivisere diagnostikk, analyse og metodeutvikling, for drift og ikke minst for forskning. Vi ser nå at det kuttes i budsjetter i helseforetak og i helseforvaltningen fordi man ønsker en tilbakestilling til en normalsituasjon etter korona-perioden. Tekna mener faren for svekket helseberedskap ved avvikling av fagmiljøet som ble bygget opp under pandemien er overhengende.

Det vil være behov for flere ansatte med realfaglig kompetanse på høyt nivå i fremtiden og regjeringen må sikre at det rekrutteres bioteknologer og molekylære teknologer til oppgaver som skal løses for å beholde kompetansen i sektoren. Det er svært viktig å tenke langsiktig på dette området.

Tekna viser til at pandemilaben ved Oslo Universitetssykehus var svært viktig for håndteringen av pandemien. Den hadde opp mot 30 ansatte med høyere molekylær biologisk kompetanse. Det vil bli svært krevende å mobilisere det samme fagmiljøet hvis disse ansatte forsvinner ut av foretaket.

Tekna vil derfor advare mot å bygge ned kritiske kompetansemiljøer i både helseforetakene og i forvaltningen. De som håndterte krevende oppgaver i pandemitiden, innen testing, behandling, analyser, mm, besitter en kompetanse som det er vanskelig å mobilisere ved nye situasjoner hvis disse nå sies opp. Disse burde derfor tilbys stillinger som er viktig for forebygging eller brukes til oppgaver som de med sin bakgrunn har kompetanse til å utføre. Flere bioteknologer har fått oppgaver som tidligere i større grad ene og alene har blitt utført av bioingeniører. Det er en klok omdisponering.

Tekna ber regjeringen i meldingen om å redegjøre for hvordan kompetanseoverføring og bruk av spesialistkompetanse kan forvaltes og bevares for å sikre fremtidig beredskap innen viktige områder i helse- og omsorgstjenesten.

Tekna ønsker lykke til med det videre arbeidet med meldingen på et svært viktig område og ser frem til regjeringens forslag til tiltak og den påfølgende stortingsbehandlingen.

Med vennlig hilsen

Line Henriette Holten
Generalsekretær